

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2021 m. gruodžio 13 d.
(OR. en)

14932/21

AGRI 636
PHYTOSAN 37
AGRILEG 268

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2021 m. gruodžio 10 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENUI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2021) 787 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI „Patirties, įgytos išplėtus augalų paso sistemos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma visiems Sąjungos teritorijoje vežamiems sodinti skirtiems augalams, ataskaita“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2021) 787 final.

Priedama: COM(2021) 787 final

Briuselis, 2021 12 10
COM(2021) 787 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Patirties, įgytos išplėtus augalų paso sistemos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma visiems
Sjungos teritorijoje vežamiems sodinti skirtiems augalams, ataskaita**

Turinys

1	ĮVADAS	3
2	AUGALŲ PASŲ SISTEMOS TAIKymo SRITIES IŠPLĖTIMAS ĮTRAUKIANT VISUS SODINTI SKIRTUS AUGALUS	5
3	KITI KLAUSIMYNE APTARTI AUGALŲ PASŲ SISTEMOS ASPEKTAI	6
3.1	Suderinta augalo paso forma.....	6
3.2	Augalo paso pritvirtinimas prie prekybos vieneto	6
3.3	Augalų pasus išduodantiems įgaliotiesiems veiklos vykdytojams taikomi reikalavimai.....	7
3.4	Nuotolinės prekybos tvarka. Augalo paso išdavimas galutiniam naudotojui ..	8
3.5	Elektroniniai augalų pasai.....	9
3.6	Reguliuojami nekarantininiai kenkėjai (RNK)	9
3.7	Bendras informuotumas apie augalų pasus	10
4	IŠVADOS.....	10

SANTRUMPOS

KI: kompetentinga institucija

SANTE GD: Sveikatos ir maisto saugos generalinis direktoratas

ES: Europos Sąjunga

NAAO: Nacionalinė augalų apsaugos organizacija

RNK: reguliuojamas nekarantininis kenkėjas

KK: Sąjungos karantininis kenkėjas

1 ĮVADAS

Pastaruosius beveik dvidešimt metų, iki 2019 m., ES augalų sveikatos teisės aktų sistema buvo reglamentuojama Tarybos direktyva 2000/29/EB¹. Į Direktyvą buvo įtraukta augalo paso sąvoka, kaip sutartinis ženklas, sukurtas siekiant subalansuoti laisvąją prekybą augalų medžiaga visoje ES ir apsaugoti ES teritoriją nuo ES pasitaikančių reguliuojamų augalų kenkėjų plitimo. Augalo pasas buvo pradėtas naudoti gabenant augalų medžiagą iš vienos valstybės narės į kitą ir pakeitė fitosanitarinį sertifikatą, kuris yra tarptautinis dokumentas, numatytas pagal Tarptautinę augalų apsaugos konvenciją. Augalų pasai taip pat turėjo būti naudojami pervežant augalus valstybės narės viduje, siekiant patvirtinti, kad tie augalai atitinka ES teisės aktais nustatytus atitinkamus augalų sveikatos reikalavimus. Be to, oficiali augalų pasų kontrolė turėjo būti atliekama ten, kur augalų medžiaga yra užauginta (veiklos vykdytojo patalpose), o ne pasienyje ar paskirties vietoje, o veiklos vykdytojams, tvarkantiems reguliuojamus augalus ir augalų medžiagą bei išduodantiems augalų pasus, buvo nustatyta prievolė registruotis.

Pagal Tarybos direktyvą 2000/29/EB iki 2019 m. augalo pasas buvo privalomas tik nurodytoms augalų rūšims ir sėkloms bei tam tikriems augalų medžiagos tipams, susijusiems su konkrečiai nustatyta fitosanitarine rizika. Tačiau rengiant naująją Augalų sveikatos reglamentą (Reglamentą (ES) 2016/2031²) buvo manoma, kad neišnaudojamos visos augalų pasų sistemos teikiamos galimybės, ir nuspręsta, kad reikalavimas prie augalo pridėti augalo pasą turėtų būti taikomas platesnei sėklų įvairovei ir visų pirma visiems sodinti skirtiems augalams³. Augalų pasų sistemos taikymo išplėtimas įtraukiant visus sodinti skirtus augalus buvo papildytas tam tikromis kitomis nuostatomis, kuriomis siekiama stiprinti augalų pasų sistemą, padaryti ją tvirtesnę ir patikimesnę bei didinti jos pripažinimą, visų pirma tarp profesionalių veiklos vykdytojų. Pagrindiniai pakeitimai buvo šie: nustatyta suderinta augalo paso forma; nustatyta prievolė veiklos vykdytojams prie augalų ar augalų medžiagos prekybos vienetų arba jų pakuotės, ryšulio ar konteinerio pritvirtinti augalo pasą; nustatytos prievolės veiklos vykdytojams užtikrinti augalų ar augalų medžiagos atsekamumą bei atlikti augalų pasų patikrinimus.

Pagal Reglamento (ES) 2016/2031 79 straipsnio 6 dalį reikalaujama, kad Komisija pateiktų Europos Parlamentui ir Tarybai patirties, įgytos išplėtus augalų pasų sistemos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma visiems Sąjungos teritorijoje vežamiems sodinti skirtiems augalams, ataskaitą, į kurią įtraukiama aiški veiklos vykdytojų sąnaudų ir jų gaunamos naudos analizė, ir, jei tinkama, pridedamas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto. Šioje ataskaitoje vykdomi šie reikalavimai.

¹OL L 169, 2000 7 10, p. 1.

²OL L 317, 2016 11 23, p. 4.

³ Tai taikoma visoms augalų rūšims ir visiems tipams, pvz., vazoniniams augalams, medžiams ir krūmams, sėjinukams, skiepijams, poskiepiams ir kt., kuriais prekiaujama ir kurie gali būti toliau sodinami ir auginami.

Metodika

Siekdama laikytis šių reikalavimų, Komisija išnagrinėjo visus turimus įrodymus. Kadangi teisės aktų pakeitimai pradėti taikyti tik 2019 m. gruodžio mėn., o analizė atlikta 2021 m. vasario mėn., nebuvo galimybės pasinaudoti viešai prieinamais duomenimis. Be to, valstybės narės neprivalo teikti ataskaitų dėl aspektų, kurie turėtų būti įvertinti, ar augalų pasų sistemos įgyvendinimo valstybėse narėse audito rezultatų. Todėl vienintelis būdas gauti įrodymų, reikalingų tam, kad būtų vykdomi ataskaitų teikimo reikalavimai, buvo tiesiogiai kreiptis į ekonominės veiklos vykdytojus ir administracines įstaigas, kurie dalyvauja valdant ir įgyvendinant ES vidaus prekybą augalais, nes būtent jie patiria teisės aktų pakeitimų poveikį. Šiuo tikslu Komisija parengė 70 klausimų klausimyną, o jį patvirtino valstybės narės ir ES asociacijos. Klausimų tikslas buvo gauti duomenų apie patirtį, įgytą išplėtus augalų pasų sistemos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma visiems vežamiems sodinti skirtiems augalams, taip pat apie sąnaudas, naudą ir poveikį, kad būtų galima atlikti sąnaudų ir naudos analizę. Klausimynas⁴ buvo nusiųstas 27 valstybių narių NAAO ir 48 atitinkamoms ES lygmens asociacijoms. Valstybių narių lygmens asociacijos, veiklos vykdytojai ir plačioji visuomenė galėjo susipažinti su klausimynu Sveikatos ir maisto saugos GD svetainėje. Šiuo atveju Komisija ir ES nacionalinės augalų apsaugos organizacijos padėjo skleisti informaciją apie klausimynus socialiniuose tinkluose ir kitais kanalais. Iš viso buvo gauti 177 atsakymai iš 25 valstybių narių. Dalyvavo šie įvairių kategorijų suinteresuotieji subjektai: 24 NAAO⁵, devynios sertifikavimo institucijos iš septynių valstybių narių⁶, 43 veiklos vykdytojai iš dešimties valstybių narių⁷, 44 nacionalinės asociacijos iš 13 valstybių narių⁸, taip pat atsakymus pateikė 50 piliečių iš penkių valstybių narių⁹ ir septynios ES lygmens asociacijos.

Šiai ataskaitai pagrįsti Komisija parengė techninę ataskaitą¹⁰, kurioje pateikiama informacija apie gautus atsiliepimus ir išsamų jų atsiliepimų analizę, kuri skelbiama viešai.

Atlikti analizę Komisijai trukdo trys veiksniai: pirma, sertifikavimo institucijos, veiklos vykdytojai, asociacijos ir piliečiai pateikė labai nedaug atsakymų, todėl negalima daryti galutinių išvadų dėl šių suinteresuotųjų subjektų grupių. Antra, nuo įvairių nuostatų taikymo pradžios iki prašymo pateikti grįžtamąją informaciją praėjo labai mažai laiko. Galiausiai, COVID-19 pandemija padarė poveikį prekybai ir su šios ataskaitos aprėptimi susijusiai veiklai.

Dėl pirmiau minėtų apribojimų tam tikrais atvejais nebuvo galima padaryti išvadų apie patirtį, įgytą išplėtus augalų pasų sistemos taikymo sritį, kad ji būtų taikoma visiems Sąjungos teritorijoje vežamiems sodinti skirtiems augalams. Ekonominės veiklos vykdytojų patiriamų sąnaudų ir gaunamos naudos, susijusių su augalų pasų sistemos išplėtimu įtraukiant visus vežamus sodinti skirtus augalus, vertinimas buvo atliktas tokiu mastu, kiek tai buvo įmanoma, atsižvelgiant į tai, kad atsakymai dėl prašomų kiekybinių duomenų buvo padirki, o

⁴ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/PH-art-79-PP-portal>

⁵ AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, GR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SK, SE.

⁶ DE, FI, FR, NL, PL, SI, SE.

⁷ AT, CZ, DE, ES, FR, IT, NL, PT, SK, SE.

⁸ AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, IT, LT, NL, PL, SE.

⁹ BE, DE, FR, NL, PL.

¹⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126789>

gauti jų iš kitų šaltinių buvo neįmanoma. Vietoj to buvo atlikta išsami kokybinė sąnaudų ir naudos analizė. Galiausiai dėl šių priežasčių Komisija tik nustatė temas, kurias reikėtų išsamiau aptarti.

2 AUGALŲ PASŲ SISTEMOS TAIKymo SRITIES IŠPLĖTĖTAS ĮTRAUKIANT VISUS SODINTI SKIRTUS AUGALUS

Reglamento (ES) 2016/2031 79 straipsniu nustatytas reikalavimas Sąjungos teritorijoje vežant visus sodinti skirtus augalus, išskyrus sėklas, prie jų pridėti augalo pasą.

Išplečiant augalų pasų sistemos taikymo sritį buvo siekiama padidinti apsaugos nuo Sąjungos karantininių kenkėjų veiksmingumą, pagerinti pasirengimą nustatyti naujus ES susirūpinimą keliančius augalų kenkėjus, taip pat užtikrinti vienodą politikos taikymą ir geresnį susijusių suinteresuotųjų subjektų supratimą bei informuotumą. Pusė respondentų įvertino šį taikymo srities išplėtimą teigiamai, nes padidėjo augalų atsekamumas, o dauguma suinteresuotųjų subjektų teigė, kad apsaugos nuo karantininių kenkėjų veiksmingumas padidėjo arba išliko toks pats. Dauguma respondentų įvertino, kad pasirengimas nustatyti naujus ES susirūpinimą keliančius augalų kenkėjus yra pagerėjęs arba toks pat, o atitinkamų suinteresuotųjų subjektų supratimas ir informuotumas taip pat yra pagerėjęs arba toks pat.

Kita vertus, maždaug du trečdaliai suinteresuotųjų subjektų manė, kad augalų pasų sistemos taikymo srities išplėtimas (perėjimas prie šios naujos taisyklės įgyvendinimo ir bendras augalo paso išdavimo ar keitimo proceso sudėtingumas) yra apsunkinantis ir sudėtingas, ir tik maždaug ketvirtadalis manė, kad šiuos pokyčius galima valdyti, arba nepatyrė jokių pokyčių. Toks pakeitimų suvokimas, išskyrus tam tikrus konkrečius aspektus, kurie aptariami tolesniuose šios ataskaitos skirsniuose, gali būti susijęs su tuo, kad nuo naujų taisyklių taikymo pradžios iki šioje ataskaitoje aptariamo vertinimo praėjo mažai laiko (nuo 2019 m. gruodžio mėn. iki 2021 m. vasario mėn.).

Siekiant nustatyti augalų grupes, dėl kurių kilo daugiausiai techninių nesklandumų, suinteresuotųjų subjektų buvo paprašyta išvardyti iki trijų augalų ar augalų grupių, dėl kurių jie patyrė daugiausiai techninių nesklandumų, susijusių su augalų pasų sistemos taikymu visiems sodinti skirtiems augalams. Trys pagrindinės grupės buvo sodinti skirti dekoratyviniai augalai, sėklos ir sodinti skirti sodo augalai. Atsakydami į priešingą klausimą, t. y. tris geriausias grupes, kurios techniniu požiūriu buvo lengvesnės, suinteresuotosios šalys išvardijo tas pačias tris grupes, tačiau pateikė mažiau atsakymų.

Dėl augalo paso taikymo visiems sodinti skirtiems augalams veiklos vykdytojais ir NAAO atliko su darbuotojais ir darbo krūviu susijusių pakeitimų. Su NAAO darbo krūviu susijusių pakeitimų buvo daugiau nei su darbuotojais susijusių pakeitimų. Tai galima paaiškinti tuo, kad kai kurios institucijos pasiekė didžiausią darbuotojų skaičių ir neturi galimybės jį padidinti, nepaisant padidėjusio darbo krūvio. Pokyčių poveikis veiklos vykdytojų darbuotojų skaičiui buvo nevienodas, nes daugiau kaip pusė teigė, kad pokyčių nepatyrė arba neturi nuomonės, o kiti nurodė tiek darbuotojų skaičiaus padidėjimą, tiek sumažėjimą. Tačiau darbo krūvis padidėjo daugiau kaip pusei į klausimyno klausimus atsakiusių veiklos vykdytojų.

3 KITI KLAUSIMYNE APTARTI AUGALŲ PASŲ SISTEMOS ASPEKTAI

3.1 Suderinta augalo paso forma

Reglamento (ES) 2016/2031 83 straipsniu visoms valstybėms narėms nustatyta bendra augalo paso forma¹¹, siekiant užtikrinti vienodas Reglamento įgyvendinimo sąlygas. Atrodo, kad suinteresuotieji subjektai pritaria šiam pakeitimui, nes dauguma į klausimyno klausimus atsakiusių suinteresuotųjų subjektų manė, kad pradėti laikytis šio naujo reikalavimo buvo nesudėtinga arba lengva. Taip pat gana teigiamai buvo įvertintas šio pakeitimo įgyvendinimas ir sudėtingumas, nes į klausimyno klausimus atsakę suinteresuotieji subjektai pateikė daugiau teigiamų nei neigiamų atsakymų¹².

Dėl suderintos augalo paso formos veiklos vykdytojai ir NAAO atliko su darbuotojais ir darbo krūviu susijusių pakeitimų. Šio pakeitimo poveikis veiklos vykdytojų darbuotojams ir darbo krūviui buvo panašus, o poveikis NAAO darbo krūviui buvo didesnis.

3.2 Augalo paso pritvirtinimas prie prekybos vieneto

Reglamento (ES) 2016/2031 88 straipsniu profesionaliems veiklos vykdytojams nustatyta prievolė pritvirtinti augalų pasus prie atitinkamų augalų, augalinių produktų ir kitų objektų prekybos vieneto prieš juos vežant Sąjungos teritorijoje, siekiant padidinti augalų atsekamumą, sumažinti augalų kenkėjų judėjimo riziką ir padidinti ES augalų sveikatos sistemos pripažinimą tarp suinteresuotųjų subjektų. Iš suinteresuotųjų subjektų pateiktų atsakymų į klausimyno klausimus matyti, kad tai buvo vienas sudėtingiausių Reglamentu nustatytų pakeitimų ir galbūt viena iš priežasčių, kodėl dauguma suinteresuotųjų subjektų manė, kad augalų pasų sistemos taikymo srities išplėtimas įtraukiant visus sodinti skirtus augalus yra apsunkinantis ir sudėtingas (žr. 2 skirsnį).

65 proc. suinteresuotųjų subjektų nurodė, kad perėjimas prie šio naujo reikalavimo laikymosi yra didelė arba labai didelė našta, 81 proc. suinteresuotųjų subjektų nurodė, kad jo įgyvendinimas yra sudėtingas arba daug sudėtingesnis (palyginti su ankstesniais reikalavimais), o pusė suinteresuotųjų subjektų teigė, kad augalo paso išdavimo ar pakeitimo procesas yra sudėtingesnis.

Taip pat paaiškėjo, kad sudėtinga pritvirtinti augalo pasą prie kai kurių rūšių augalų, pavyzdžiui, ruloninės vejos, medienos rąstų, kelių mažų partijų siuntų, partijų, kurias sudaro kelių rūšių augalai, ar viename vazone esančių kelių rūšių augalų.

NAAO manė, kad augalo paso pritvirtinimas prie prekybos vieneto yra naudingas ir prisideda prie didesnės prevencijos¹³, o veiklos vykdytojai laikėsi priešingos nuomonės (teigė, kad tai nenaudinga ir nepadeda užtikrinti didesnės prevencijos¹⁴). Dėl šių priežasčių veiklos vykdytojai siūlė leisti augalo pasą pridėti prie pristatymo dokumentų, pavyzdžiui, sąskaitų faktūrų, ir įdiegti elektroninę augalo paso versiją.

¹¹OL L 331, 2017 12 14, p. 44–52.

¹² Perėjimą prie bendros augalo paso formos, jos įgyvendinimą ir įvedimo sudėtingumą teigiamai įvertino atitinkamai 68 proc., 56 proc. ir 50 proc. į klausimyno klausimus atsakiusių suinteresuotųjų subjektų, o neigiamai šiuos aspektus įvertino atitinkamai 28,9 proc., 39 proc. ir 43 proc. į klausimyno klausimus atsakiusių suinteresuotųjų subjektų.

¹³ Atitinkamai 17 ir 14 NAAO iš visų 24 į klausimyno klausimus atsakiusių NAAO.

¹⁴ Atitinkamai 27 ir 30 veiklos vykdytojų iš visų 43 į klausimyno klausimus atsakiusių veiklos vykdytojų.

Dėl augalo paso pritvirtinimo prie prekybos vieneto veiklos vykdytojai ir NAAO atliko su darbuotojais ir darbo krūviu susijusių pakeitimų. Šis pakeitimas turėjo didesnę poveikį NAAO nei veiklos vykdytojų darbo krūviui.

Dėl reikalavimo pritvirtinti augalo pasą prie prekybos vienetų veiklos vykdytojai patyrė ne tik administracinę naštą, bet ir papildomų išlaidų bei laiko sąnaudų, o tiekimo grandinėse, ypač tam tikrų rūšių medžiagų, reikėjo įdiegti naujas IT sistemas ar įrangą. Be to, visi suinteresuotieji subjektai atsakė, kad dėl perėjimo prie naujų augalo paso taisyklių jie turėjo vykdyti aktyvią komunikaciją siekdami informuoti veiklos vykdytojus.

3.3 Augalų pasus išduodantiems įgaliotiesiems veiklos vykdytojams taikomi reikalavimai

Siekiant užtikrinti vienodą augalų pasų sistemos taikymą ir padidinti pačiame augalo pase pateiktos informacijos patikimumą, Reglamentu (ES) 2016/2031 nustatyti nauji reikalavimai, kurių turi laikytis augalų pasus išduodantys veiklos vykdytojai, nustatant taisykles, kuriomis užtikrinamas augalų atsekamumas, sudaromos sąlygos patikrinimams, sąlygos įgalioti profesionalius veiklos vykdytojus išduoti augalų pasus, taip pat nustatomos šių įgaliotųjų veiklos vykdytojų prievolės (atitinkamai 69, 87, 89 ir 90 straipsniai). NAAO taip pat buvo nustatytos išsamios taisyklės, susijusios su profesionalių veiklos vykdytojų registravimu (65 ir 66 straipsniai) ir profesionalių veiklos vykdytojų įgaliojimu išduoti augalų pasus (89 straipsnis).

Nors paprastai augalų pasus turėtų išduoti įgaliotieji veiklos vykdytojai, taip buvo tik 12-os iš 24-ių atsakymų į klausimyno klausimus pateikusių valstybių narių atveju. Iš kitų 12-os atsakymus pateikusių valstybių narių šešiose augalų pasus daugiausia išdavė kompetentingos institucijos, trijose – tiek veiklos vykdytojai, tiek kompetentingos institucijos, o dar trijose – priklausomai nuo prekės.

Tačiau dauguma (daugiau kaip 70 proc. respondentų) pritarė, kad nėra būtina, kad kompetentinga institucija išduotų augalų pasus dėl tam tikrų augalų, augalinių produktų ir kitų objektų. Tik nedaugelyje valstybių narių, t. y. septyniose iš 24, valdžios institucijos taiko mokesčius veiklos vykdytojams už jiems suteikiamus įgaliojimus išduoti augalų pasus.

Kai kuriose valstybėse narėse buvo vėluojama registruoti 65 straipsnyje nurodytus profesionalius veiklos vykdytojus. Iki datos, kai buvo pateikti atsakymai į klausimyno klausimus, 13-oje iš 23-ų valstybių narių, kurių NAAO atsakė į klausimus, visi profesionalūs veiklos vykdytojai jau buvo registruoti pagal 65 straipsnio nuostatas. Kitose valstybėse narėse darbas tebevyko. Pastarojoje valstybių narių grupėje buvo vėluojama, nes jose yra naujų veiklos vykdytojų, kurie anksčiau neišduodavo augalų pasų, taip pat reikia įdiegti naują registravimo IT sistemą arba trūksta informacijos apie nuotolinius pardavėjus.

Reglamento (ES) 2016/2031 89 straipsnis dėl profesionalių veiklos vykdytojų įgaliojimo išduoti augalų pasus buvo papildytas Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2019/827¹⁵. Reglamento 2 straipsniu nustatyta prievolė kompetentingoms institucijoms užtikrinti, kad profesionalūs veiklos vykdytojai galėtų susipažinti su techninėmis rekomendacijomis dėl

¹⁵OL L 137, 2019 5 23, p. 10–11.

kriterijų, kuriuos reikia atitikti atliekant tyrimus, susijusius su augalų pasų išdavimu. Iki datos, kai buvo pateikti atsakymai į klausimyno klausimus, pusė NAAO atsakė, kad jos jau pateikė technines rekomendacijas, kita pusė atsakė, kad to dar nepadarė. Iš atsakymus pateikusių veiklos vykdytojų technines rekomendacijas gavusiųjų dalis buvo didesnė nei tų, kurie tokių dokumentų dar nebuvo gavę. Tik nedidelė dalis atsakymus pateikusių veiklos vykdytojų rekomendacijų kokybę įvertino kaip nepakankamą, o kiti jas įvertino daugiausia vidutiniškai arba gerai. Tačiau reiktų prisiminti, kad Reglamentas (ES) 2019/827 buvo taikomas nuo 2020 m. gruodžio 14 d., o klausimynas paskelbtas 2021 m. vasario mėn.

Dar vienas dėl įgaliotiesiems veiklos vykdytojams, išduodantiems augalų pasus, taikomų naujų reikalavimų pagerėjęs aspektas yra galimybė nustatyti kenkėjus, nes veiklos vykdytojai yra atsakingi už patikrinimus, atliekamus tam, kad būtų galima išduoti augalų pasus. Beveik pusė veiklos vykdytojų, atsakiusių į klausimyno klausimus, teigė, kad naudojami savo žiniomis, kad užtikrintų karantininių kenkėjų nustatymą savo patalpose, o 44,2 proc. samdo išorės rangovus.

Dėl naujų reikalavimų, taikomų augalų pasus išduodantiems įgaliotiesiems veiklos vykdytojams, pasikeitė veiklos vykdytojų ir NAAO darbuotojų skaičius ir darbo krūvis, nes tiek veiklos vykdytojų, tiek NAAO darbo krūvis padidėjo.

16 NAAO pateikė duomenis ir nurodė bendrą 2018, 2019 ir 2020 m. registruotų veiklos vykdytojų ir įgaliotųjų veiklos vykdytojų, kuriems taikomas augalo paso reikalavimas, skaičių. Remiantis pateiktais duomenimis, nuo 2019 m. bendras registruotų veiklos vykdytojų skaičius padidėjo 17 proc. Be to, nuo 2019 m. iki 2020 m. bendras profesionalių veiklos vykdytojų, kurie turi išduoti augalų pasus, skaičius išaugo daugiau nei dvigubai.

3.4 Nuotolinės prekybos tvarka. Augalo paso išdavimas galutiniam naudotojui

Reglamento (ES) 2016/2031 81 straipsniu nustatyta prievolės prie augalų pridėti augalo pasą tiekiant juos galutiniam naudotojui taikymo išimtis, tačiau ši išimtis negali būti taikoma, kai augalai gaunami naudojantis prekybos pagal nuotolinės prekybos sutartis priemonėmis. Nors maždaug pusė respondentų manė, kad reikalavimas yra tinkamas, maždaug 40 proc. respondentų laikė jį nereikalingu ir apsunkinančiu. Įvairių suinteresuotųjų subjektų, atsakiusių į klausimyno klausimus, nuomonės labai skyrėsi: nors daugiau kaip pusė NAAO manė, kad reikalavimas yra tinkamas, tik ketvirtadalis veiklos vykdytojų pritarė šiai nuomonei, o daugiau kaip pusė jų laikė jį nereikalingu ir apsunkinančiu. Be to, tam tikrų specifinių sektorių, pavyzdžiui, susijusių su augalų veislių išsaugojimo veikla, veiklos vykdytojai manė, kad nuostatų poveikis yra neproporcingas jų pajėgumams.

Suinteresuotųjų subjektų, su kuriais buvo konsultuojamasi dėl augalo paso nuostatų taikymo galutiniams naudotojams, gaunantiems augalus, augalinius produktus arba kitus objektus, naudojantis prekybos pagal nuotolinės prekybos sutartis priemonėmis, nuomonės, ar reikalavimas yra tinkamas ar netinkamas, pasiskirstė po lygiai, nors 40 proc. suinteresuotųjų subjektų nebuvo išreiškę jokios nuomonės šiuo klausimu. Kita vertus, pusė NAAO, su kuriomis buvo konsultuojamasi, manė, kad nuostatos dėl augalų pasų yra nepakankamai aiškos galutiniams naudotojams, gaunantiems tuos augalus, naudojantis prekybos pagal nuotolinės prekybos sutartis priemonėmis, ir buvo pabrėžta, kad skirtingos valstybės narės laikosi skirtingo požiūrio.

Nuomonės dėl to, ar būtina, ar nebūtina labiau suderinti augalų pasų naudojimą, susijusį su nuotolinės prekybos sutartimis su galutiniais naudotojais, pasiskirstė po lygiai, nors maždaug ketvirtadalis respondentų nebuvo išreiškę jokios nuomonės šiuo klausimu.

NAAO ir veiklos vykdytojų su darbuotojais susijusių pakeitimų dėl išimties, taikomos tiesioginio tiekimo galutiniams naudotojams pagal nuotolinės prekybos sutartis, pagal kurias privaloma pridėti augalo pasą, atveju, buvo nedaug, tačiau padidėjo NAAO darbo krūvis.

3.5 Elektroniniai augalų pasai

Pagal Reglamento (ES) 2016/2031 88 straipsnį augalo pasas turi būti fiziškai pritvirtintas prie prekybos vieneto, tačiau 83 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė įgyvendinimo aktais nustatyti elektroninių augalų pasų išdavimo technines sąlygas. Daugiau kaip pusė klausimyno respondentų manė, kad elektroninio augalo paso įdiegimas yra įmanomas ir naudingas. Tačiau išsami atsakymų analizė atskleidė, kad skirtingų suinteresuotųjų subjektų grupių nuomonės skyrėsi. Tik viena iš 24 NAAO manė, kad elektroninis augalo pasas yra neįgyvendinamas, palyginti su 14 iš 43 veiklos vykdytojų. Nė viena NAAO nemanė, kad elektroninis augalų pasas yra nenaudingas, o 12 iš 13 veiklos vykdytojų pritarė šiai nuomonei. Viena iš priežasčių, kurias nurodė veiklos vykdytojai, manantys, kad elektroninis augalo pasas yra neįgyvendinamas ir nenaudingas, yra nauja našta ir išlaidos, daugiausia smulkiesiems profesionaliems veiklos vykdytojams. Buvo siūloma tuo atveju, jeigu bus įdiegtas elektroninis augalo pasas, leisti naudoti popierinę versiją.

3.6 Reguluojami nekarantininiai kenkėjai (RNK)

Prieš įsigaliojant Reglamentui (ES) 2016/2031, augalų pasais buvo užtikrinama, kad augalų medžiaga, kuria prekiaujama, neužkrėsta karantininiais kenkėjais. Pagal šio reglamento 85 straipsnį dabar augalo pasu patvirtinama, kad augalai nėra užkrėsti karantininiais kenkėjais ir kad buvo laikomasi reikalavimų bei apsaugos nuo RNK priemonių.

Remiantis klausimyno rezultatais, akivaizdu, kad būtina labiau suderinti Augalų sveikatos reglamentą ir teisės aktus dėl augalų dauginamosios medžiagos gamybos ir pardavimo, nes sodo augalų dauginamosios medžiagos ir sodo augalų bei vynmedžių dauginamosios medžiagos atveju nuostatos dėl RNK įtrauktos tiek į augalų sveikatos, tiek į augalų dauginamosios medžiagos teisės aktus, todėl kyla painiavos dėl to, kokiais teisiniais reikalavimais reikia vadovautis. Sunku daryti išvadas apie naujų augalo paso reikalavimų teikiamą naudą RNK atžvilgiu, nes respondentų, kurie įvertino taisyklės kaip veiksmingas arba neveiksmingas, buvo po lygiai, o maždaug trečdalis respondentų teigė, kad nauja išplėsta augalo paso sistema nėra nei veiksminga, nei neveiksminga. Gali būti, kad skirtingų nuomonių priežastis yra sėklų sertifikavimo metodas, kurį sudaro kelių etapų procesas, apimantis oficialią kontrolę sertifikavimo proceso metu ir po jo. Keli respondentai nemanė, kad būtina augalo pase pateikti informaciją apie RNK reikalavimų laikymąsi, nes vykdant oficialią kontrolę sėklų sertifikavimo metu ir po jo jau užtikrinama, kad sėklų, kuriomis prekiaujama, partijos neužkrėstos RNK.

Naujos augalų pasų taisyklės neturėjo poveikio RNK oficialios kontrolės veiksmingumui, nes prieš įsigaliojant Reglamentui (ES) 2016/2031 dauguma NAAO ir kompetentingų sertifikavimo institucijų tuo pačiu metu jau vykdė RNK ir KK oficialią kontrolę. Tik dvi

NAAO ir viena kompetentinga sertifikavimo institucija pareiškė, kad pradėjo vykdyti RNK ir KK kontrolę tuo pačiu metu nuo Augalų sveikatos reglamento įsigaliojimo. Akivaizdi tuo pačiu metu atliekamų RNK ir KK patikrinimų teikiama nauda yra tai, kad juos dažniausiai atlieka tas pats inspektorius (91 proc.). Didžioji dalis oficialių patikrinimų atliekami kilmės vietoje (82 proc.).

Reglamentas (ES) 2016/2031 neturėjo didelės įtakos RNK oficialių patikrinimų skaičiui (42 proc. kompetentingų institucijų atsakė, kad su augalų pasais susijusių RNK oficialių patikrinimų skaičius išliko toks pat, o 33 proc. respondentų pareiškė, kad jis padidėjo mažiau nei 25 proc.). Išplėtus augalo paso reikalavimų taikymo sritį, RNK reikalavimų ir priemonių nesilaikymo atvejų skaičius nepadidėjo. Reikalavimų nesilaikymo atveju dauguma kompetentingų institucijų informavo atitinkamą valstybę narę ir nepriėmė siuntos. Kelios kompetentingos institucijos pranešė, kad veiksmai, kurių imamasi, priklauso nuo konkretaus atvejo, o kitos dar nesusidūrė su reikalavimų neatitinkančiomis siuntomis.

3.7 Bendras informuotumas apie augalų pasus

Siekiant sužinoti, ką piliečiai žino apie augalų pasų reikalavimus, į klausimyną taip pat buvo įtraukti konkretūs šiai suinteresuotųjų subjektų grupei skirti klausimai. Daugiau kaip pusė atsakymus pateikusių piliečių žinojo, kad verslo lygmeniu prie augalų turi būti pridedamas augalo pasas, tačiau tik maždaug trečdalis žinojo, kad prie internetu įsigytų augalų taip pat turi būti pridėtas augalo pasas. Nors dauguma jų nežinojo apie internetu įsigytiems augalams taikomus augalo paso reikalavimus, daugiau kaip pusė manė, kad šis reikalavimas yra tikslingas, palyginti su maždaug tik trečdaliu tų, kurie manė, kad jis nenaudingas.

4 IŠVADOS

Apskritai išplėsta augalų pasų sistema padėjo pasiekti Reglamento (ES) 2016/2031 tikslus, visų pirma padidinti apsaugos nuo KK veiksmingumą, pagerinti pasirengimą nustatyti naujus ES susirūpinimą keliančius augalų kenkėjus, taip pat užtikrinti geresnį susijusių suinteresuotųjų subjektų supratimą bei informuotumą apie augalų sveikatos svarbą ir didesnes galimybes nustatyti kenkėjus.

Vis dėlto dauguma suinteresuotųjų subjektų manė, kad augalų pasų sistemos taikymo srities išplėtimas įtraukiant visus sodinti skirtus augalus yra apsunkinantis ir sudėtingas. Be to, iš suinteresuotųjų subjektų pateiktų atsakymų matyti, kad perėjimas prie naujų reikalavimų ne visada buvo sklandus, o naujos su augalų pasais susijusios taisyklės ne visada buvo aiškos, todėl iš pradžių įgyvendinimas buvo sudėtingesnis. Suinteresuotieji subjektai pritarė, kad naujomis nuostatomis užtikrinama didesnė Sąjungos teritorijos apsauga nuo kenkėjų, o jų deklaruotos išlaidos yra nedidelės. Tačiau taip pat jie mano, kad kai kurie reikalavimai užkrauna papildomą administracinę naštą ir lemia susijusias išlaidas, kurios nusveria numanomą papildomą naudą. Tai ypač pasakytina apie reikalavimą pritvirtinti augalo pasą prie kiekvieno atskiro prekybos vieneto ir nuostatas, kuriomis reglamentuojama nuotolinė prekyba. Respondentai taip pat manė, kad bendras sodinti skirtų augalų ir sėklų sektoriaus veikimas iš esmės nepasikeitė.

Siekiant padidinti išplėstos augalų pasų sistemos veiksmingumą ir užtikrinti, kad jis būtų naudingesnis, reikia daugiau diskusijų, kad būtų nustatyta, kokių tikslinių patobulinimų gali prireikti. Tai susiję su 1) augalų pasų pritvirtinimo prie prekybos vienetų nuostatomis ir 2) nuotolinės prekybos tvarka; 3) taip pat būtina išsamiau aptarti galimybę įdiegti elektroninį augalo pasą ir tai, kaip šis pakeitimas galėtų būti įgyvendintas be reikalo nedidinant administracinės naštos smulkiems gamintojams ir neprarandant atsekamumo, kuris užtikrinamas pritvirtinant augalo pasą prie prekybos vieneto pagal dabar taikomas taisykles. Tačiau bet kokio numanomo augalų pasų sistemos pakeitimo taikymo sritis turėtų būti ribota, nes jis būtų daugiausia susijęs su esamos sistemos pakeitimais.